

TERUG NAAR KASHAN

Dertig jaar na de Islamitische Revolutie gaat de conservatieve president Ahmadinejad in juni op voor de herverkiezingen. Amir Seperi leefde als banneling in Europa en keert voor het eerst in 27 jaar terug naar zijn vaderland. Zijn verslag.

TEKST: MEIKE OOSTERWIJK

Op 21 maart vertrekt mijn vliegtuig vanaf de luchthaven in Keulen naar Teheran. Als jongen maakte het me niet uit. Al martelden ze me de hele dag. Maar nu? Ik weet niet of ik nog zo veel kracht heb. Mijn lichaam trilt. De douane vraagt naar mijn papieren. Ik geef hem mijn Iraanse paspoort. Het is niet geldig, zegt hij. Het koude zweet staat op mijn voorhoofd. Maar met mijn Europese paspoort is hij tevreden.

Ik vraag me af of ik werkelijk veilig ben in Iran. Als tiener heb ik voor de guerrillabeweging Mudjahedin gevochten. We geloofden in Marx en de Koran, dat het woord van God betekenisloos is als mensen, mannen en vrouwen, niet in vrijheid en gelijkwaardigheid kunnen leven. Maar ik ben al lang geen Mudjahed meer, geloof niet meer in het geweld dat zij gebruiken om hun idealen te realiseren, nadat ik de onthoofde lichamen heb gezien in de oorlog tussen Iran en Irak. Ik ben gevlucht voor het geweld en de Mudjahedin is een sekte geworden.

Op het vliegveld

Ik kijk uit het raampje van het vliegtuig. Tranen lopen over mijn wangen, ik kan ze niet meer tegenhouden, voel me onveilig. Word ik bedrogen? Gearresteerd? Zal ik echt mijn vader, mijn moeder, broers en zussen weerzien? Als het vliegtuig op Imam Khomeini

International Airport landt, kan ik de angst niet meer de baas. Het wordt zwart voor mijn ogen. Een stewardess helpt me naar de douane.

“Hoelang ben je niet in Iran geweest?”, vraagt de beampte.

“27 jaar”, antwoord ik.

“Ben je niet een beetje laat?”, zegt hij terwijl hij mijn gegevens in de computer zet.

Maar ik mag doorlopen. Mijn broer en zus wachten me op. Ik voel hun tranen op mijn wangen, kan nauwelijks ademen. Het is de eerste dag van de lente in Europa en de eerste dag van het Iraanse Nieuwjaar, 1388.

Kashan

Op weg naar mijn stad Kashan stoppen we in de heilige stad Qom. Ik wissel 100 euro en krijg een stapel rials terug die groter is dan de lengte van mijn hand. Kinderen trekken smekend aan onze kleren, proberen de auto tegen te houden. We kunnen niet sneller dan 70 kilometer per uur want overal zitten kuilen in de weg. Als je naar buiten kijkt, kun je de verslaafden en de daklozen rond tonnen met vuur zien staan.

Mijn stad is drie keer zo groot geworden. Waar vroeger bos was, staan nu sloppenwijken. Eén rukwind en ze vallen om. Het verkeer is een chaos.

De vragen en emoties lijken raadsels met 1001 deuren, maar de uitgang kan ik niet vinden.

IRAN

1921 Reza Khan komt met een staatsgreep aan de macht en benoemt zichzelf tot sjah.

1941 Zoon Mohammad Reza Pahlavi komt op de troon.

1953 Eerste minister Mohammad Mossadegh wil de olie-industrie nationaliseren, sjah vlucht, keert dankzij CIA terug met hervormingsplannen, zoals bestrijding van het analfabetisme en het hardhandig doorvoeren van de secularisatie.

1979 De sjah vlucht en ayatollah Khomeini keert terug van zijn ballingschap. De Islamitische revolutie is een feit.

2009 Het land heeft 71,2 miljoen inwoners. De meerderheid van de bevolking is jonger dan 30 jaar. Ongeveer 10 miljoen Iraniërs kampen met een drugsprobleem. De overheid treedt hard op tegen journalisten, schrijvers, wetenschappers en vrouwen- en mensenrechtenactivisten. Op 12 juni worden er weer verkiezingen gehouden. De huidige conservatieve president Ahmadinejad gaat dan op voor herverkiezing. Daarbij heeft hij de steun van Irans hoogste autoriteit, ayatollah Ali Khamenei.

Als tiener heb ik voor de guerrillabeweging Mudjahedin gevochten.

Mensen rijden met de hand op de toeter, halen links en rechts in. Dicht bij mijn ouderlijk huis ligt een park. Of ik het nog herken, vraagt mijn zus. Vroeger kende ik de stad als de palm van mijn hand, maar ik schud mijn hoofd terwijl ik naar de crack rokende jongens en meisjes kijk die er nu rondlopen. Sommigen zijn niet ouder dan een jaar of veertien.

Raadsels met 1001 deuren

Mamma valt flauw als ze me ziet. Mijn zussen huilen. Iedereen wil me tegelijk in de armen nemen. Er wordt een schaap gebracht om voor mijn voeten te slachten. Het is een gebruik om gasten te verwelkomen en kwade geesten weg te jagen. Maar ik pak het mes omdat ik geen bloed wil zien, geen geloof hecht aan die oude gewoontes en wil graag dat het schaap terug naar de kudde wordt gebracht.

Pas de volgende dag zie ik hoe oud ze zijn geworden; mijn moeder ziet er nu zo uit als mijn oma toen, mijn vader als mijn opa en mijn broer als mijn vader. Waarom hebben mensen ouders als ze hun warmte dertig jaren niet te kunnen voelen? Waarom moest ik als tiener het huis verlaten? De vragen en emoties lijken raadsels met 1001 deuren, maar de uitgang kan ik niet vinden.

De dertiende dag

Het is de dertiende dag van het Nieuwjaar. Een feestdag. We gaan picknicken bij het kasteel van mijn grootvader. Ooit stonden hier kuddes paarden, waar de ruiters gewoon bij hoorden; ze stonden 90 procent van hun oogst af in ruil voor een huisje rond het kasteel. Het kasteel is al 200 jaar in de familie, al is het grootste deel van het land onteigend toen Khomeini aan de macht kwam. Het is allemaal zand, nu. Ze hebben het land aan mijn oom gegeven. Hij is lid van de Basij (zie kader), heeft zelfs zijn kippen lid van die partij gemaakt.

Mijn broer kan maar een half uurtje lopen. Hij blijkt zeven jaar gevangen te hebben gezeten, omdat ze mij zochten. Twee daarvan zat hij in de isoleer cel. Toen hij ze vroeg waarom ze hem martelden, zeiden ze: "Wij martelen omdat we het willen, omdat we er zin in hebben..."

Mijn oom is lid van de Basij, hij heeft zelfs zijn kippen lid van die partij gemaakt.

Ze hebben met een heftruck met lading op zijn rug gereden. Er is een wervel gesprongen. Drie dagen heeft hij bewusteloos in het ziekenhuis gelegen, met acht man bewaking voor de deur. Toen mijn zus hem wilde opzoeken en hoorde wat er was gebeurd, werd ze hysterisch. Er viel een lok van haar haren onder haar hoofddoek uit. Ze hebben haar gearresteerd. In de twee jaren dat ze vast heeft gezeten, is ze aan de crack verslaafd geraakt.

Iedere dag kwam er meer bij: mijn broer, die voor niets heeft geboet, de kiezen van mijn zus die als marteling zonder verdoving zijn getrokken. Mijn vader. Hij heeft vier jaar vastgezeten:

"Waar is je zoon!?"

"Mijn zoon is niet teruggekomen uit de oorlog..."

Aan de martelingen heeft hij een verlamming aan zijn geslachtsdelen overgehouden.

Dit alles heeft zich de afgelopen tien jaar afgespeeld.

Basij

Op de avond van die dertiende dag komt mijn Basij oom op bezoek. Hij is de enige die niet huilt als hij me ziet, maar vraagt:

"Wanneer ben je gekomen, en wanneer ga je weer weg?"

De dag na zijn bezoek, gaat de telefoon.

Mijn jongste broer neemt op: "Je spreekt met een vriend van je broer Amir, wil je de telefoon aan hem geven, hij ligt naast jullie openhaard te slapen..."

Het is de lokale geheime dienst. Ik spring direct in een auto en duik onder bij mijn zus. Maar ook daar, nog geen drie dagen later, komt mijn Basij oom ons opzoeken. Hij heeft me aan de geheime dienst verraden, blijkt later. We weten dit dan alleen nog niet. We vinden zijn bezoek alleen wat vreemd, omdat hij normaal nooit langskomt.

VRIJHEIDSTRIJDERS

De Mudjahedin was een op Marx en de Koran geïnspireerde militante beweging, die aanvankelijk tegen de sjah vocht en daarna tegen Khomeini. Van de naar schatting 30.000 leden, die hun basis aan de Iraanse grens in het Irak van Saddam Hoessein hadden, zijn er nog zo'n 3000 over.

Als je naar buiten kijkt, kun je de verslaafden en de daklozen rond tonnen met vuur zien staan.

En weer, nog geen vierentwintig uur later, we willen net gaan eten als de deurbel gaat. Mijn jongste broer opent de deur. Ik hoor hem schreeuwen: “Pappa, gooi dat weg...!”

Mijn broer die zo gemarteld is, probeert naar de deur te rennen maar valt. Mijn vader pakt me, zegt me een adres en gooit me uit het raam het dak op. Het regent. Ik ren in mijn pyjamabroek, een hemdje, op slippers over de daken. Ik spring van dak op dak en verlies ergens op een van de twintig, dertig daken een slipper. Dan zie ik een taxi. Hij twijfelt of hij me mee wil nemen. Als ik roep dat ik hem dubbel zal betalen, rijdt hij me naar het adres dat mijn vader heeft gezegd.

Ondertussen, hoor ik later, vecht mijn jongste broer met vijf agenten. Ze halen het hele huis overhoop. Maar ze kijken niet onder de vieze lakens die mijn zus over mijn bagage heeft gegooid. Zouden ze er onder hebben gekeken, dan hadden ze ook mijn reisdocumenten gevonden. De drie dagen dat ik bij mijn zus ben geweest, bleken alle telefoons afgetapt. Ook mijn internetverkeer werd gecontroleerd door de geheime dienst. De e-mails die ik naar Europa heb gestuurd zijn niet doorgekomen.

Het schaap

Mijn jongste broer rijdt me naar Teheran. Hij heeft een blauw oog van het gevecht met de agenten. Ik heb geen afscheid kunnen nemen van mijn vader en moeder. Terug in Europa bel ik naar Iran. Mamma neemt op. Ze is opgelucht dat ik weer in veiligheid ben, zegt dat ze alsnog het schaap gaan offeren: “Jij wilde niet dat we het schaap offerden. Daar komt

het door, dat het allemaal zo is gelopen...” zegt ze. Ik antwoord: “Ok, maar dan moet je het schaap wel een naam geven. Noem het Khomeini en snijd zijn keel af...” ●

De naam van de hoofdpersoon is om veiligheidsredenen gefingeerd.

ZELFMOORDACTIVISTEN

De Basij is een paramilitaire groepering van mensen die te jong of te oud voor militaire dienst zijn. Ze zijn bekend van hun inzet tijdens de Iran-Irak oorlog (1980–1988), toen Basij tieners de mijnevelden opstormden, gelovend dat ze martelaren waren, om zo de weg vrij te maken. Onder president Ahmadinejad beleeft deze beweging een opleving en heeft naar schatting een miljoen leden.